

ÄLYKKÄÄT KYLÄT, MAASEUDULLA JA KAUPUNGISSA

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Kestävä Kehitys

Syksy 2023

Artturi Heikkinen

Kestävä Kehitys

Tekijä Artturi Heikkinen

Työn nimi Älykkäät kylät, maaseudulla ja kaupungissa

Ohjaaja Sanna Hakkarainen

Tiivistelmä

Vuosi 2023

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia Älykäs kylä -konseptia sekä maa- ja kaupunkiseudun kyläyhteisöjen toimintaa. Tarkoituksena oli verrata alueiden toimintoja sekä etsiä mahdollisia yhtäläisyyksiä, eroja sekä ehdottaa toimenpiteitä, jotka tukevat Älykäs kylä -konseptia.

Työn tilaajana toimi LounaPlussa ry. Kyseessä on maaseudun kehittämissyhdystys, joka rahoittaa yhdistysten yleishyödyllisiä hankkeita kehittääkseen yhdistysten toimintakykyä sekä mukautuvaisuutta. Työn aihe on ajankohtainen LounaPlussalle sekä siitä löytyvät kotimaiset tiedot ovat niukkoja, joten lisämateriaalit koettiin ajankohtaiseksi. Työn kohderyhmänä toimii kyläyhteisöt, jotka tarvitsevat lisää tietoa Älykäs kylä -konseptista sekä käytännön esimerkeistä aiheesta.

Keskeisenä sisältönä työssä toimii Älykäs kylä -konseptin avaaminen teoriassa ja käytännön esimerkein niin Suomessa kuin kansainvälisestikin, kestävän kehityksen osa-alueet ja miten ne liittyvät työn sisältöön, sekä valittujen alueiden läpikäynti. Alueista perehdyttiin niiden historiaan, infrastruktuuriin, luontoon sekä yhteisön toimintaan.

Työ toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimusmenetelminä toimi aineistojen keruu, havainnointi valituilla alueilla sekä kyselyn lähettäminen kyläyhteisöjen jäsenille. Aineistoilla saatiin koottua pohja Älykäs kylä -konseptille, alueiden pohjatiedoille sekä kestävä kehitys kappaleelle. Havainnointi alueella antoi kuvan alueesta päällisin puolin sekä vastasi muuan muassa infrastruktuuri- ja luontokappaleeseen. Kyselyn avulla saatiin yhteisöiltä arvokasta tietoa yhteisön omasta toiminnasta, yhteistyöstä sekä mielipiteistä toiminnan kehittämisen suhteen.

Tuloksena syntyi teoriapainotteinen selvitys maa- ja kaupunkiseudun kyläyhteisöistä, miten ne eroavat, mitä samankaltaisuuksia niillä on, sekä minkälaisia toimia molemmissa voisi toteuttaa Älykäs kylä -konseptin eteen. Johtopäätöksissä käydään läpi ehdotettuja toimenpiteitä yhteisöille, samankaltaisuuksia ja eroja sekä pohdintaa työn etenemisestä. Yhtenäisiä teemoja johtopäätöksissä on urbanisaatio ja sen vaikutukset väestöön, digitalisaation merkitys, sekä yhteisön osallistamisen vaikeus.

Avainsanat Kyläyhteisöt, sosiaalinen kestävyys, urbanisaatio, innovaatiot, digitalisaatio
Sivut 26 sivua ja liitteitä 4 sivua

Degree Programme in Sustainable development
Author Artturi Heikkinen
Subject Smart villages, rural and urban
Supervisor Sanna Hakkarainen

Abstract
Year 2023

The aim of this practice-based thesis was to study the Smart Village concept and the activities of rural and urban village communities. The purpose was to compare the functions of the selected regions and to look for possible similarities and differences and to suggest measures that support the Smart village concept.

This thesis was commissioned by LounaPlus ry, a rural development association that funds local non-profit projects of the associations in order to develop the operational capacity and adaptability of the associations. The goal is to develop the associations' operational capacity and adaptability. The target group of the work is village communities that need more information about the Smart Village concept and practical examples of the subject.

In the thesis, the key content was the introduction of the Smart Village concept in theory with practical examples both in Finland and internationally, discussing the aspects of sustainable development and how they relate to the content of the work, as well as a review of the selected areas. The regions were studied regarding their history, infrastructure, nature, and community activities.

The thesis was carried out as qualitative research. The research methods consisted of the data collection, observation in selected areas and sending a questionnaire to members of village communities. Three members answered the survey. The data was used to compile a basis for the Smart Village concept, the basic information of the areas including the sustainable development reflection. The observation in the area provided a general picture of the area and helped build the theory base for the aspects of the infrastructure and nature presented in the thesis. With the help of the survey, valuable information was obtained from the communities about the community's own activities, cooperation with companies and other associations, and opinions regarding the development of activities.

The result was a theory-based study of village communities in rural and urban areas, how they differ, what similarities they have, and what kind of actions could be taken into account when implementing the Smart Village concept. In conclusion, the proposed measures for the communities, as well as the above-mentioned issues, were reviewed. In addition, the conclusions covered common themes such as urbanization and its effects on the population, the importance of digitalization, and the difficulty of involving the community.

Keywords Village communities, social sustainability, urbanization, innovation, digitalisation
Pages 26 pages and appendices 4 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Älykäs kylä	2
2.1	Suomessa	4
2.2	Kansainvälisesti	5
3	Kestävä kehitys	6
4	Alueet	8
4.1	Viksberg	9
4.1.1	Historia	10
4.1.2	Infrastrukturi	10
4.1.3	Luonto	12
4.1.4	Yhteisö	13
4.2	Porras	13
4.2.1	Historia	14
4.2.2	Infrastrukturi	14
4.2.3	Luonto	15
4.2.4	Yhteisö	16
5	Aineistot ja menetelmät	16
5.1	Tiedon keruu	16
5.2	Aineiston käsittely	17
6	Kysely	17
7	Johtopäätökset	20
7.1	Alueille sopivat toimenpiteet	20
7.1.1	Viksberg	20
7.1.2	Porras	21
7.2	Alueiden esteet	22
7.2.1	Viksberg	22
7.2.2	Porras	23
7.3	Maa- ja kaupunkiseudun erot ja samankaltaisuudet	24
7.4	Pohdintaa	25
	Lähteet	27

Kuvat, taulukot ja kaavat

Kuva 1. Viksbergin ja Portaan sijainti kartalla	8
Kuva 2. Viksbergin aluerajaus	9
Kuva 3. Portaan aluerajaus.....	13
Kuva 4. Forssan väkiluvun muutos edellisestä vuodesta	21
Kuva 5. Tammelan kunnan väkiluvun muutos edellisestä vuodesta	23

Liitteet

Liite 1.	Kyselyn esittely
Liite 2.	Aineistohallintasuunnitelma

1 Johdanto

Urbanisaatiolla eli kaupungistumisella tarkoitetaan asutuksen, palveluiden sekä infrastruktuurin keskittämistä kaupunkialueille isoiksi keskuksiksi. Se, mitä kaupungit voittavat urbanisaation edetessä, niin maaseutu kärsii. Suuri osa nuoresta maaseudun väestöstä muuttaa kaupunkeihin parempien opiskelu- ja työmahdollisuuksien perässä. Tämän seurauksena monet maaseudun kaupungit ja kylät pienenevät asutuksen vähentyessä, alueet menettävät arvokasta työvoimaa sekä jäljelle jää vain ikääntyvä väestö. (Suomen Ympäristökeskus, 2022) Tämän ilmiön takia on ehdottoman tärkeää pyrkiä kehittämään maaseudun keinoja pitää yllään omia vahvuuksiaan sekä toimintakykyään, jotta ne eivät menettäisi kilpailukykyään ja houkuttelevuutta verrattuna kaupunkiasutukseen.

Tämän opinnäytetyön aihe on ”Älykkäät kylät”, jossa tutkitaan Älykäs kylä -konseptia, mitä se on, miten se esiintyy eri paikoissa, minkälaisia ruohonjuuritason toimenpiteitä siihen kuuluu sekä mitkä tekijät vaikuttavat konseptin onnistumiseen. Tämän lisäksi työssä tutkitaan kahta erilaista kyläyhteisöä Kanta-Hämeen alueella, yritetään löytää molemmille sopivia toimenpiteitä sekä löytää yhtäläisyyksiä ja eroja alueiden välille. Alueet on valittu edustamaan maaseutumaista asutusta sekä kaupunkimaista asutusta. Alueiksi on valittu Forssan Viksberg sekä Tammelan Porras.

Aiheen valinnan taustalla toimi asiantuntijaharjoittelu LounaPlussa ry:lle. Harjoittelussa tehtävänäni oli toteuttaa pysyvyysseuranta, jossa seurattiin miten yhdistyksen viisi vuotta aiemmin myönnetty rahoituksen kohteet ovat säilyneet. Tehtävänä oli käydä useissa kyläyhdistyksissä Forssan seudulla ja kirjata mahdolliset puutteet ja muutokset sekä haastatella yhdistyksen henkilöitä mahdollisista uusista hankkeista ja suunnitelmista. Näistä tiedoista muodostettiin pysyvyysseurannan raportti.

Opinnäytetyön tilaajana toimii siis LounaPlussa, Forssan seudulla toimiva maaseudun kehittämissyhdystys. Yhdistys toimii myös Leader-ryhmänä, joka voi myöntää maaseudun yhdistysten hankkeisiin Leader-rahoituksen, sekä olla muutenkin neuvona ja apuna hankkeiden toteutuksessa. Leader-ryhmät ovat sitoutuneet paikalliseen kehittämissuunnitelmaan, jota ryhmät pyrkivät toteuttamaan ohjelmakauden ajan, tässä tapauksessa ajalle 2023–2027. (LounaPlussa, 2023) Opinnäytetyö tukee kehittämissuunnitelman teemoja ja on näin ajankohtainen yhdistykselle. Opinnäytetyö toteutettiin syyskaudella 2023.

Opinnäytetyön päätavoite on syventää lukijan tietoutta Älykäs kylä -konseptista, havainnollistaa miten se näkyy käytännössä, sekä mahdollisesti innoittaa konseptista kiinnostuneita keksimään muille kyläyhteisöille älykkäitä ratkaisuja. Tämän lisäksi pyritään etsimään konkreettisia eroavaisuuksia sekä yhdistäviä tekijöitä maa- ja kaupunkiseudun välille. Tavoitteena on teoriapainotteinen työ, jota voi käyttää aiheen oppaana.

Työn kohderyhmänä toimivat kyläyhteisöt, jotka haluaisivat kehittää toimintaansa, kaipaavat aiheesta lisää tietoa ja esimerkkejä sekä tähtäävät mahdollisiin uusiin Älykäs kylä kilpailuihin tai muihin kehittämistapahtumiin. Tarve työlle on ajankohtainen kyläyhteisöjen toiminnan kehittämiseksi jatkuvasti kehittyvässä maailmassa, jossa vaaditaan uusia toimenpiteitä toimintakyvyn ylläpitämiseksi.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiksi valikoitui seuraavat kysymykset:

- Mitä eroja ja samankaltaisuuksia on maa- ja kaupunkiseudun välillä Älykäs kylä hankkeissa?
- Miten Älykkäät kylät -konsepti eroaa aluekehityksestä?
- Mitkä tekijät edistävät tai voivat olla esteenä konseptin tavoitteiden täyttymiselle?

2 Älykäs kylä

”Älykäs kylä” on Euroopan komission vuonna 2017 huhtikuussa aloittama konsepti, jolla pyritään kehittämään maaseudun kyläyhteisöjä. Kylät pyrkivät kehittämään uusia innovaatioita sekä ratkaisuja paikallisiin haasteisiin käyttäen hyödykseen yhteisön omia vahvuuksia. (Ocsko, 2019) Tällä pyritään kehittämään yhteisön omaa resilienssiä koko ajan muuttuvassa ja kehittyvässä maailmassa. Resilienssillä tarkoitetaan niin sanottua muutoskestävyyttä, eli kuinka hyvin tiettyyn muutokseen pystytään sopeutumaan. Konseptin toimilla pyritään vaikuttamaan oman alueen taloudelliseen, sosiaaliseen sekä ympäristön tilaan, käyttäen kestävän kehityksen periaatteita kulmakivinä. (Maaseutu, n.d.)

”Älykkään Kylän” määritelmässä kylällä viitataan maaseutuyhteisöihin, eikä kirjaimellisesti kyläalueeseen. Yhteisöihin ei ole tehty tarkempia rajauksia määritelmään, joten sen kokoa ei ole tarkennettu. Tämä tuo määritelmään hiukan tulkinnanvaraisuutta alueiden mukaan.

Kylistä löytyy niin 10 000 henkilön yhteisöjä kuin myös muutaman kymmenen henkilön yhteisöjä. (Ocsko, 2019, s. 2)

Konseptissa ”älykkyydellä” viitataan innovaatioihin ja niiden käyttöönottoon. Innovaatiolla tarkoitetaan uusia keksintöjä ja ratkaisuja, joilla pyritään tuottamaan käyttäjälleen lisäarvoa tai edistämään tiettyä toimintaa. Innovaatiot perustuvat aina tietyn asian tarpeeseen ja innovaatiolla pyritään vastaamaan siihen. Nykypäivänä innovaatiot ja kehittäminen tahdotaan helposti liittää digitalisaatioon sekä sen kehittämiseen, mutta Älykkäissä kylissä keskitytään enemmän paikallisiin ihmisiin, ja kuinka heidät saataisiin osallistettua enemmän yhteisön toimintaan. Tämä ei sulje pois digitalisaation edistämistä ja sitä kuuluisikin käyttää välineenä tarpeen mukaan. Mutta ottaen huomioon pienet yhteisöt, harvan maaseudun mahdollisuudet laajakaistaan, sekä ikääntyvän väestön, jolla ei välttämättä ole tietoa uusimman teknologian käytöstä, voivat käytännönläheisemmät keinot monesti olla parempia vaihtoehtoja. (Ocsko, 2019, ss. 4–5)

Älykkäät kylät sekä aluekehitys molemmat tähtäävät kasvuun, kilpailukyvyyn parantamiseen ja asukkaiden hyvinvointiin sekä elinympäristön laadun parantamiseen. Ero konseptien välillä liittyy lähinnä kokoluokkaan: Älykkäät kylät hakevat yhden yhteisön tarpeeseen ratkaisua, painottavat digitalisaation hyötyjä sekä ottavat helpommin huomioon jokaisen yhteisön yksilön. Aluekehitys taas ottaa huomioon maakunnat, kunnat sekä muut liittymät, tutkien asiaa kokonaisuutena hakien ongelmaan valtakunnallista, että kunnallista ratkaisua. Aluekehityksessä päätöksentekoon vaikuttavat maakuntien, kuntien sekä liittojen luottamushenkilöt. (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d.)

Esimerkkinä tästä on ero Älykkäiden kylien konseptin sekä Leader-toiminnan välillä. Leader-toiminta pyrkii suuressa mittakaavassa kyläalueiden kehittämiseen mutta sen strateginen suunnittelu perustuu ylemmän hallinnollisen tason toimiin. Tämän takia kyliin vaikutetaan mutta ne ovat mukana enemmänkin yhteisenä teemana eivätkä omana yksittäisenä kylänä. Älykkäissä kylissä pyritään painottamaan tämän yksittäisen kylän omia vahvuuksia ja osallistamaan henkilöitä ihan yksilötasolla kehittämään toimintaansa. Älykkäille kylille ei ole luotu ohjelmallista hallinto-, rahoitus- ja toimintamallia toisinkuin Leader-hankkeille. (Ocsko, 2019, s. 6)

2.1 Suomessa

Älykäs kylä -konsepti erottuu eri alueilla eri tavoilla. Tässä luvussa käsitellään muutaman esimerkin avulla, miten konsepti näkyy Suomessa. Alaluvussa käsitellään myös Älykäs kylä -kilpailuja.

Suomen Älykkäin Kylä -kilpailu on kehittämishanke vuodelta 2018, jossa pyritään auttamaan kyläyhteisöjä luomaan uusia innovaatioita, joilla omaa toimintaa voitaisiin kehittää. Kilpailun järjestävinä tahoina oli Suomen maaseutuverkosto, jonka yhteistyössä toimivat muun muassa rakennerahastot (ESR, EAKR), meri- ja kalatalousrahastot, liikenne- ja viestintäministeriö, Maaseutupolitiikan neuvosto, Kuntaliitto ja Suomen kylät ry. Kilpailussa yhteisöille tarjottiin pääasiassa verkossa toteutettuja webinaareja sekä koulutusta, jolla pyrittiin kannustamaan toimintaan. Suurena asiana oli myös yhteisöjen tuoma vertaistuki, jonka avulla yhteisöt pystyvät jakamaan ideoitaan sekä keskustelemaan omista kokemuksistaan, haasteistaan sekä tavoitteistaan. Kilpailuun osallistui Suomesta 33 eri kylää. Voittaja valittiin sen kehityksen mukaan ja tuomarit keskittyivät arvosteluissa verkostojen hyödyntämiseen, tulevaisuuden näkymien parantamiseen sekä kylän tunnelman ja idean välittämiseen. Voittava kylä palkittiin ammattilaisten johtamalla innovaatioleirillä, jossa kannustettiin jatkamaan kylän jatkuvaa kehittämistä. Uutta kilpailua ei ole järjestetty sen jälkeen. (Maaseutu.fi, 2022)

Älykäs kylä -kilpailun voittajaksi valittiin vuonna 2019 Kajaanissa sijaitseva vanha kuntakeskus Vuolijoki. Kylä palkittiin sen kahden vuoden aikana tekemien muutoksien myötä, joihin kuului muun muassa arjen digitalisaation lisääminen sekä yhteistyön lisääminen muiden kyläyhteisöjen kanssa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Kilpailussa jaettiin myös kaksi kunniamainintaa, toinen Kanta-Hämeessä sijaitsevalle Vähikkälälle ja toinen Kainuun maakunnassa Kajaanissa sijaitsevalle Nakertaja-Hetteenmäen kylälle. Molemmissa tapauksissa painotettiin kyläläisten luovuutta sekä digitalisaation ja innovaatioiden käyttämistä. (Maaseutu.fi, 2022)

Kilpailun ulkopuolelta esimerkkinä älykkään kylän toiminnasta on Raudanmaa. Raudanmaa on Pirkanmaalla sijaitseva Kangasalan kaupunginosa. Alueella havaittiin ongelmaksi huonot yhteydet ihmisten kodeissa sekä yritysten välillä, joten asukkaat päättivät yhdessä rakennuttaa oman valokuituverkon alueelle parantaakseen yhteyksiään. Projektiryhmä teki yhteistyötä paikallisten maanomistajien ja sidosryhmien kanssa saadakseen tarvitsemansa tuen ja ottaakseen huomioon mahdolliset ongelmat. Ryhmä hyödynsi myös paikallista rahoitusta sekä työvoimaa hankkeen toteutukseen. Tällä saatiin toteutettua oman

valokuituverkon rakennuttaminen, johon jopa 80 prosenttia alueella asuvista on liittynyt. (North Kerry & West Limerick, n.d.)

2.2 Kansainvälisesti

Tässä luvussa käydään läpi esimerkkejä älykkäiden kylien innovaatioista muualla maailmassa. Näillä hahmotetaan erilaisia ratkaisuja, joihin ei välttämättä Suomessa ole mahdollisuuksia.

Occitanien kylä Ranskassa rakennutti paikallisista puuvaroistaan itselleen ”aurinkopuiston,” joka tuottaa aurinkokennoillaan koko kylälle uusiutuvaa energiaa. Puiston omistaa ja sitä hallinnoi paikallinen yhteisö, joka hallitsee myös omaa energiantuotantoaan kylässä. Hankkeessa yhdistettiin joukkorahoitus sekä yhteistoiminnallinen hallintorakenne. Hankkeen tarkoituksena on vähentää energiaan tarvittavia ympäristöpäästöjä sekä taloudellisia varoja. (North Kerry & West Limerick, n.d.)

Anson kylä Espanjassa pyrkii asunnonvuokrausohjelmallaan vähentämään maaseudun tyhjentyneiden tilojen käyttämättömyyttä sekä asukasluvun pienentymistä. Ohjelma pyrkii toimimaan välikätenä vuokranantajien sekä mahdollisten vuokralaisten välillä. Molemmat osapuolet täyttävät tietokantaan omat tarpeensa ajan ja budjetin suhteen, ja ohjelma pyrkii löytämään molemmille sopivat vaihtoehdot. Ohjelma tuo siis kylälle niin taloudellista kuin myös sosiaalista hyötyä. (North Kerry & West Limerick, n.d.)

Cloughjordanin kylä Irlannissa on reilun 100:n ihmisen alue. Pienestä koostaan huolimatta kylä on kunnostautunut rakentamalla vähän kuluttavia ”vihreitä koteja”, joilla tarkoitetaan mahdollisimman paljon uusiutuvia energiavaroja hyödyntäviä kotitalousratkaisuja kuten aurinkokennoja ja viherkattoja hyödyntäviä kotitalousratkaisuja. Kylällä on myös uusiutuva lämmitysjärjestelmä ja yhteisötila sekä monimuotoisuustila. Kylä ylläpitää myös Open Food Hubia, eli alustaa, jolla pyritään tuomaan yhteen maanviljelijät ja tuottajat paikallisten ostajien kanssa. Tarkoituksena on tarjota alusta tuoreille, paikallisille sekä käsityöllä tehdyille tuotteille. Omalla alustalla ja toiminnalla taataan myös, että rahat jäävät paikalliseen yhteisöön. (North Kerry & West Limerick, n.d.)

3 Kestävä kehitys

Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan yhteiskunnan kehityksen muutosta, jossa pyritään maksimoimaan tuotannon resurssien kestävyyttä sekä riittävyttä tulevaisuutta varten. Tällä halutaan turvata hyvät elinolot jälkipolville tulevaisuudessa. Suomessa aiheen kanssa työskentelee kestävän kehityksen toimikunta valtioneuvoston alaisuudessa. Kestävän kehityksen konsepti lähti liikkeelle vuonna 1987 YK:n Brundtlandin komissiossa, josta se on levinnyt maailmanlaajuisesti ilmiöksi. Kestävän kehityksen osa-alueet jaetaan kolmeen osaan: ekologiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen kestävyyteen. (Ympäristöministeriö, 2023)

Ekologisella kestävyydellä tarkoitetaan luonnon ottamista huomioon toiminnassa ja päätöksenteossa. Sen tavoitteena on ottaa huomioon biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien luonnollisen toiminnan säilyttäminen. Biologinen monimuotoisuus taas tarkoittaa eläin-, kasvi-, bakteeri-, ja sienilajien suurta kirjoa luonnossa. Lajit muodostavat eliöyhteisöjä, joista taas muodostuu erilaisia ekosysteemejä. (Tieteen päivät, n.d.) Suuressa osassa ekologista kestävyyttä on ihmisen toiminnan suhteuttaminen luonnonvaroihin. Tähän kuuluu muun muassa varovaisuusperiaate, jolla pyritään arvioimaan mahdolliset riskit, haitat luonnolle sekä erilaiset kustannukset ennen toiminnan aloittamista. Myös erilaisten haittojen ennakointi ja niihin puuttuminen etukäteen on avainasemassa. (Ympäristöministeriö, 2023)

Taloudellisella kestävyydellä tarkoitetaan talouspolitiikan suunnittelua siten, että talous on vakaalla, tasaisesti kasvavalla pohjalla, ilman että se turvaa ylimääräisen velan ottamiseen ulkopuolisilta tahoilta. Talous ei myös saa turvautua resurssien kuten luonnonvarojen liikakäyttöön tai hävitykseen. Suomessa kestävä talous on suuressa osassa muun muassa ikääntyvän väestön ja maaseudun vanhan rakennuskannan ja sen tuomien sosiaali-, terveys-, ja rakennuskustannusten takia. (Ympäristöministeriö, 2023)

Sosiaalisella kestävyydellä tarkoitetaan ihmisten välisten vuorovaikutussuhteiden parantamista ja säilyttämistä sekä yhteiskunnan kansalaisten elintason turvaamista. Tähän aiheeseen liittyy muuan muassa tasa-arvon, koulutuksen, terveydenhuollon ja palveluiden turvaaminen, sekä puuttuminen köyhyyteen, rasismiin ja muihin epätasa-arvokysymyksiin. Näihin vastaaminen vaatii toimia niin yksilötasolta aina valtio-, ja kansainväliselle tasolle asti. (Ympäristöministeriö, 2023)

Älykkäät kylät -konsepti tukee pääasiassa sosiaalisen ja taloudellisen kestävyiden tavoitteita. Konseptin tarkoituksena on elävöittää ja turvata erilaisten kyläyhteisöjen toimintaa, jolla parannetaan alueen viihtyisyyttä. Tämä taas tukee alueen vetovoimaisuutta,

joka voi auttaa esimerkiksi ihmisiä löytämään alueen ja verkostoitumaan sen kanssa, tai jopa muuttamaan alueelle tuoden samalla osaamista ja uutta näkökulmaa alueen yhteisöön ja työllisyyteen. Tämä voi myös tasapainottaa kaupunkeihin painottuvaa muuttoliikettä.

Agenda 2030 on YK:n jäsenmaiden sopima kestävän kehityksen toimintaohjelma vuodelta 2017. Toimintaohjelmassa on asetettu 17 erilaista tavoitetta, jotka pyritään tavoittamaan maailmassa vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteet käsittelevät aiheita niin talouden, luonnon kuin ihmisten suhteen. Ydintavoitteena ohjelmassa on äärimmäisen köyhyden poistaminen maailmasta. Vastuu tavoitteisiin pyrkimisestä on yksittäisillä valtioilla, mutta tavoitteisiin pyrkimiseksi vaaditaan yhteistyötä niin kansainvälisellä kuin kansallisella tasolla. Tavoitteiden toteutumista seurataan valtioiden omilla kansallisilla mittareilla sekä kansainvälisesti jopa 200 eri mittarin avulla. (Ulkoministeriö, n.d.)

Tavoitteet:

- ”Poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta.”
- Poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestävästä maataloutta.”
- ”Taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaiken ikäisille.”
- ”Taata kaikille avoin, tasa-arvoinen ja laadukas koulutus sekä elinikäiset oppimismahdollisuudet.”
- ”Saavuttaa sukupuolten välinen tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia.”
- ”Varmistaa veden saanti ja kestävä käyttö sekä sanitaatio kaikille.”
- ”Varmistaa edullinen, luotettava, kestävä ja uudenaikainen energia kaikille.”
- ”Edistää kaikkia koskevaa kestävästä talouskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.”
- ”Rakentaa kestävästä infrastruktuuria sekä edistää kestävästä teollisuutta ja innovaatioita.”
- ”Vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä.”
- ”Taata turvalliset ja kestävät kaupungit sekä asuinyhdyskunnat.”
- ”Varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.”
- ”Toimia kiireellisesti ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.”
- ”Säilyttää meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistää niiden kestävästä käytöstä.”

- ”Suojella maaekosysteemejä, palauttaa niitä ennalleen ja edistää niiden kestäväää käyttöä; edistää metsien kestäväää käyttöä; taistella aavikoitumista vastaan; pysäyttää maaperän köyhtyminen ja luonnon monimuotoisuuden häviäminen.”
- ”Edistää rauhanomaisia yhteiskuntia ja taata kaikille pääsy oikeuspalveluiden pariin; rakentaa tehokkaita ja vastuullisia instituutioita kaikilla tasoilla.”
- ”Tukea vahvemmin kestäväen kehityksen toimeenpanoa ja globaalia kumppanuutta.”
(Ulkoministeriö, n.d.)

Älykäs kylä -konsepti tukee useaa Agenda 2030:n tavoitteista konseptin ja kylän innovaatiosta ja hankkeista riippuen. Konsepti voi tukea esimerkiksi alueen hyvinvointia, koulutuksen laatua, energiamahdollisuuksia, talouskasvua, vähentää maiden sisäistä eriarvoisuutta alueiden välillä, sekä taata kestävämmät asuinyhdyskunnat.

4 Alueet

Työssä tutkittaviksi alueiksi valittiin Forssan Viksbergin kaupunginosa sekä Tammelassa sijaitseva Porräs-Ojasen kylä. Alueiden valintaan vaikutti niiden sijainti, ominaisuudet sekä tilaajan mielenkiinto aluetta kohtaan. Sijainnin suhteen katsottiin hyväksi, että alueet olisivat mahdollisimman lähellä Forssaa, jotta tutkimuksen tekijä pääsisi mahdollisimman vaivattomasti käymään alueilla tarvittaessa. Ominaisuuksissa haettiin selvästi maaseutumaista sekä kaupunkimaista asutusta.

Viksberg edustaa kerrostalovaltaista asutusta kaupungissa, jolla olisi myös teollisuutta, kun taas Porräs edustaa maaseutumaista harvemmin asuttua aluetta, jossa luonto ja omakotitalovaltaisuus on isommassa roolissa. Tällä pyritään vastaamaan työn tutkimuskysymykseen: mitä eroja ja samankaltaisuuksia on maa- ja kaupunkiseudun välillä Älykäs kylä hankkeissa? Kuvassa 1. on kuvattu kartalla Forssan ja Tammelan seutua ja merkitty alueiden sijainnit karttaan mustilla merkeillä.

Kuva 1. Viksbergin ja Portaan sijainti kartalla (Paikkatietoikkuna, n.d.-c)

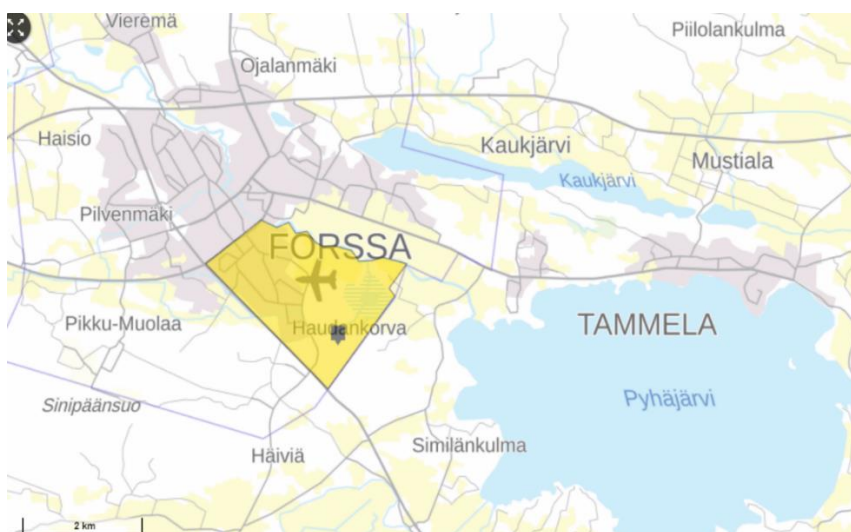

4.1 Viksberg

Viksberg eli virallisesti Haudankorva on yksi Forssan kaupunginosista Kanta-Hämeessä. Sitä rajaavat pohjoissuunnassa Loimijoki, idästä Tammelan raja ja Pyhäjärvi, ja etelä- ja länsisuunnassa toinen valtatie sekä Yhtiönkatu ja niiden risteys. (Paikkatietoikkuna, n.d.) Alueen pinta-ala on noin 454 hehtaaria ja väkiluku noin reilut 2600 asukasta (kuopassa, n.d.).

Viksberg sisältää niin kerrostalo- kuin omakotitaloasutusta, teollisuusaluetta sekä erilaisia palveluita kuten kauppakeskuksia ja kuntosalin. Kuvassa 2 on esitetty Viksbergin aluerajaus Forssassa

Kuva 2. Viksbergin aluerajaus. (mukaillen Forssan kaupunki, n.d.)

4.1.1 Historia

Ensimmäisiä merkintöjä Haudankorva kylästä löytyy jopa vuodelta 1530. Tällöin alueen taloluku oli vain kaksi tai mahdollisesti jopa neljä, mutta rakennukset olivat vain osittain rakennettuja. (Hämeen Liitto, 2017) Viksbergin historiaan on vaikuttanut suuresti Forssan kehitys 1800-luvulta alkaen.

Forssan tehdas- ja teollisuusalue, samoin kuin kaupungin nimi, syntyivät vuonna 1847 ruotsalaisen Axel Wilhelm Wahrenin perustettua varhaisimman teollisuus pohjan kaupungille. Hän perusti vuonna 1849 Kuhalankosken ääreen puuvillakehräämön, jonka tiloissa nykyisin toimii muuan muassa Hämeen ammattikorkeakoulu, Forssan kirjasto, Luonnontieteellinen museo sekä monta muuta toimijaa. Tämän lisäksi Wahren perusti Viksbergin alueelle kutomon vuonna 1856, jota laajennettiin vuonna 1861 teolliseksi kangaspaino-osastoksi ja kyseessä on siis Suomen ensimmäinen teollinen kangaspaino. Yritykset yhdistyivät Finlaysonin kanssa vuonna 1934 muodostaen Finlayson Forssa Oy:n. Forssan teollisuusalueen toiminta oli huipussaan, kunnes vuonna 1981 kehräämö lopetti toimintansa, kutomo seuraten perässä vuonna 1996. Toiminta loppui kokonaan vuoteen 2009 mennessä, mutta sen toiminnan vaikutukset ovat nähtävissä edelleen Forssan kaupunkikuvassa. (Forssa, n.d.-b)

4.1.2 Infrastrukturi

Infrastruktuurilla eli yhteiskunnan perusrakenteella tarkoitetaan kaikkia eri tekijöitä, jotka mahdollistavat yhteiskunnan eri toimintojen ajanmukaisen toiminnan. Infrastrukturi voidaan tarkemmin jakaa myös kahteen osaan: sosiaaliseen ja tekniseen infrastruktuuriin. Sosiaalisen infrastruktuurin piiriin liitetään kaikki julkiset ja yksityiset palvelut, joita asukkaille tarjotaan, esimerkiksi kaupat, harrastustilat ja erikoisliikkeet. Tekniseen infrastruktuuriin taas liitetään suurempi osa tekijöistä, kuten tieverkot, jäte- ja vesihuolto sekä tietoliikenneverkot. (Infrary, 2023)

Havainnoinnin sekä Maanmittauslaitoksen Paikkatieto-karttapalvelu Paikkatietoikkunan perusteella Viksbergin rakennuskanta koostuu kerrostaloalueesta, omakotitaloalueesta sekä teollisuusalueesta. Suuri osa kerrostaloalueesta sijoittuu Helsingintien varteen sekä Siurilanpuiston ympäristöön. Omakotitaloaluetta Viksbergissä sijaitsee Siurilankadun länsipuolella, Kurkelankadun ympärillä, Haudankorvenkadun sekä Yhtiökadun välillä. Omakotitaloissa korostuu Viksbergissä kaupunkimaiset lähekkäin rakennetut ja samantyylliset rakennukset tietyllä alueella. Teollisuus- ja yritysalue sijoittuu pääosin

Helsingintien ja Finlaysonintien välille sekä Viksbergintien eteläpuolelle. Näillä alueilla suuremmat liikekokonaisuudet on sijoitettu suuriin hallirakennuksiin. Finlaysonintien itäpuolella sijaitsee Forssan lentokenttä, jossa toimintaa harjoittaa Forssan Seudun Ilmailuyhdistys.

Havainnointien perusteella Viksberg sijaitsee liikenteellisesti hyvällä paikalla vilkkaan Yhtiönkadun varrella Valtatie 2:n läheisyydessä. Yhtiönkadulta pääsee Finlaysonintietä tai Eteläistä Puistotietä pitkin välittömästi asuinalueelle. Finlaysonintie jatkaa koko Viksbergin läpi. Liikenneympyrän kautta voi liittyä Helsingintielle sekä Siurilankadulle, joiden varrella suurin osa alueen infrastruktuurista sekä pienemmistä kujista sijaitsee. Viksbergin keskellä sijaitsevassa Siurilanpuistossa on myös Helsingintien ja Siurilankadun rakennuksia yhdistävä moniteinen polku. Kevyelle liikenteelle tiestö on asuinalueella varsin helppokulkuista, jokaisen autotien varressa kulkee myös pyörätie sekä näiden lisäksi asuinalueiden välillä on myös pienempiä polkuja. Itäisellä teollisuusalueella pyörätiet ovat välillä harvemmassa mutta etäisyydet ovat lyhyitä. Alueen liikenne vaikutti havainnointien aikana melko rauhalliselta mutta tähän voi myös vaikuttaa havainnointien ajankohta, niitä ei toteutettu ruuhka-aikaan vaan päivällä kahdentoista ja kahden välillä.

Viksbergissä sijaitsee useita eri alojen palveluita. Erottuvimpana näistä on Yhtiönkadun varteen sijoittuja Finlaysonin entinen kutomoalue, jonka tiloissa nykyään toimii muuan muassa K-Citymarket, apteekki, Alko ja pienliikkeitä kuten ompelimo, kuvaamo sekä ravintola Forssan Vapriikki. Finlaysonintietä jatkettaessa, vastaan tulee toinen suuri kaupparakennus, Tokmanni. Viksbergin liikuntamahdollisuuksina toimii kutomorakennuksessa toimiva kuntokeskus Liikku sekä Helsingintien varressa kentän vieressä sijaitseva Urheilutalo Feeniks. Urheilutalon vieressä sijaitsee myös urheilukenttä Finlaysonintien vieressä. Suurin osa Viksbergin palveluista sijoittuu kuitenkin sen eteläosiin, esimerkkinä Lounea Palvelut Oy, Texvex, Euromaster Forssa, Keskipinta Oy. Alueella on myös koirapuisto sen pohjoisosassa Siurilankadun varrella sekä Forssan palveluskoirien koulutuskenttä alueen kaakkoisosassa.

Viksbergin jätehuolto kuuluu Loimi-Hämeen Jätehuollon toimintapiiriin. Yritys on jätehuoltoyritys, jonka tehtäviin kuuluu kunnille määritetyt jätehuollon palvelutehtävät. Loimi-Hämeen Jätehuolto omistaa jätteidenkäsittelykeskuksen Kiimassuolla Forssan tuntumassa. (Forssa. n.d.-a) Forssan alueella jätekuljetuksesta vastaa Envor Group Oy, Hämeen Kuljetus Oy, Lassila & Tikanoja Oyj (L&T), sekä Urbaser Oy. (Loimi-Hämeen Jätehuolto, 2023) Alueella havaittiin olevan kerrostalojen pihassa lajittelupisteet, useimmat Envor Groupin sekä L&T:n omistamia. Omakotitaloalueella kierrätyspisteitä ei havaittu mutta jokaisen talon

pihassa oli sekajäteastia sekä yhteydet pisteille olivat lyhyitä. Tokmannin sekä K-Citymarketin takapihalla oli myös Rinki Oy:n pakkauskierrätyspisteet sekä Uffin vaatekeräysastiat. Alueella havaittiin myös muiden tekijöiden kuten Finbinin sekä Molokin jätteenkeräysastioita.

4.1.3 Luonto

Viksberg on kaupunkimainen alue, joka koostuu lähinnä ihmisten asutusalueista, palveluista sekä teollisuudesta. Alueelta löytyy kuitenkin pieni mahdollisuus tutustua luontoon esimerkiksi puistossa, järvellä sekä peltoaukioilla. Tämä kappale perustuu alueella tehtyihin havainnoiteihin sekä paikkatietoikkunan tarkempiin tietoihin.

Keskellä Viksbergin asuinalueita sijaitsee Siurilanpuisto. Se on noin 80 363 neliömetrin kokoinen rakennettu puistoalue. (Forssa, n.d.-d) Puisto yhdistää Viksbergin kerrostaloja omalla polkuverkostollaan. Puistossa on kaksi lasten leikkipaikkaa sekä kaksi pientä lampea. Isoniityntien varressa sijaitsee lasten leikkipuisto. Kossilantien päässä lähellä Valtatie 2:sta, sijaitsee suuri nurmialue omakotitaloalueen vieressä. Alue vaihtuu havumetsäksi pian nurmialueen jälkeen ja rajoittuu sitten valtatiehen. Suurta osaa asuinalueella kulkevista autoteistä reunustaa puuistutukset autoteiden ja pyöräteiden välillä.

Peltoja alueella sijaitsee Finlaysonintien itäpuolella lähellä Forssan lentokenttää. Peltoalueilla maaperä on savimaata (Paikkatietoikkuna, n.d.), joka on hyvää viljelymaata veden ja ravinteiden hitaan kulkeutumisen sekä maalajin helposti halkeilevan mutta kestävien murujen muodostumisen takia. (GTK, n.d.)

Finlaysonintietä jatkettaessa lentokentältä, itäpuolella alkaa kasvamaan harvaa mäntymetsikköä, joka tihenee ja leviää tien molemmille puolille alueelta poistuttaessa. Tietä jatkamalla noin kymmenen minuuttia, pääsee Forssan seudun yhteen tunnetuimmista luontokohteista eli Torronsuon kansallispuistoon. (Paikkatietoikkuna, n.d.)

Alueen vesistöjä ovat pohjoisosassa aluetta rajaava Loimijoki, itäosassa Loimalampi ja Siurilanpuiston kaksi tekolampea. Kaikki edellä mainitut kuuluvat Pyhäjärven ja Kuivajärven valuma-alueeseen. (Paikkatietoikkuna, n.d.) Valuma-alueella tarkoitetaan aluetta, johon sade- ja sulamisvedet, jotka eivät ole ehtineet haihtua ilmaan, kerääntyvät maan pinnanmuotojen takia. Sen muodostavat vesistöjen kokonaisuudet kuten lammet, järvet ja joet. (University of Oulu, n.d.)

4.1.4 Yhteisö

Viksbergin alueella asukkaiden yhteisönä toimii Viksbergin asukasyhdistys ry. Yhdistys toimii nuoriso- ja asukastalo Vikspirtin tiloissa, joita vuokrataan arkisin sekä viikonloppuisin erilaisia kokouksia sekä tapahtumia varten. Vikspirtin tiloja on kunnostettu LounaPlussan Remppa-hankkeen aikana. Yhdistys tarjoaa myös arkena lounasta sekä järjestää muun muassa myyjäisiä, tansseja, seurakunnan tapahtumia sekä ruoka-apukeräyksessä avustamista Forssan seurakunnan kanssa.

Toimintaan kuuluu myös erilaisten retkien ja matkojen järjestämistä sekä avun antamista erilaisten digitaalisten kanavien käytössä. Viksberg valittiin vuonna 2020 Hämeen vuoden kyläksi. (Forssan kaupunki, 2020) Vuoden kylä tittelillä palkitaan kylä, joka on kunnostautunut kylätoiminnan kehittäjänä ja joka tuo positiivista näkyvyyttä kylätoiminnalle, sen aikaansaannoksille sekä maaseudun kehittämiseksi (Hämeen Kylät, n.d.).

4.2 Porrass

Porrass-Ojanen on Kanta-Hämeessä Tammelan kunnassa sijaitseva kylä. Se sijaitsee historiallisen Hämeen Härkätien varrella ja Pohjoissuunnassa sitä rajaa Tammelan Kuivajärvi, johon kylän läpi virtaava Turpoonjoki laskee. Kylää rajaa lännessä Letkun alue, idässä Vojakkala sekä etelässä Liesjärvi. (Paikkatietoikkuna, n.d.)

Kylässä asuu noin 400 ihmistä ja pienestä koosta huolimatta, kylällä toimii noin 30 yritystä sekä 9 toimivaa yhdistystä. (Porrass, n.d.-a) Kuvassa 3 esitetään Portaan aluerajaus kartalla.

Kuva 3. Portaan aluerajaus. (mukaillen Tammelan kaupunki. (n.d.)

4.2.1 Historia

Tammelan Portaan kylästä löytyy merkintöjä vuodesta 1457 asti. Tällöin alueella oli vain seitsemän taloa rakennettuna. (Hämeen Liitto, 2017) Portaan kylä kuuluu Tammelan kuntaan, joka perustettiin vuonna 1868. Tammelan kunnassa asuu noin 6000 asukasta 715,6 neliökilometrin alueella. Kunta koostuu 13 eri kyläalueesta, joista Porras on yksi. Kunnan alue tunnettiin 1500-luvulla Loimon hallintopitäjänä mutta nimi muutettiin myöhemmin Portaan hallintopitäjäksi. Taustalla oli mahdollisesti Portaan keskeinen sijainti vilkkaan Hämeen Härkätien varrella. Myöhemmin Tammelan kunnan nimi vakiintui ja alue muokkautui kuntaliitosten myötä 1900-luvulla useaan kertaan. (Tammela, n.d.-a)

Hämeen Härkätie oli keskiajalla yksi Suomen merkittävimpiä teitä yhdistäen Turkuun sekä Hämeenlinnaa, kulki useiden pienempien kylien halki. Tien linjaukset syntyivät jo varhaiskeskiajalla ja linjaus on pysynyt vuosien saatossa pääosin samana. Tie on toiminut historian saatossa niin pyhiinvaellus-, kauppa- ja sotilaskuljetusreitteinä, mikä on mahdollistanut Portaalta erinomaiset yhteydet suurempiin kaupunkeihin sekä muihin kyliin. Härkätien käytännöllinen merkitys on ajan kanssa vähentynyt vuonna 1962 valmistuneen valtatie 10:n takia, mutta Härkätie toimii edelleen aktiivisena tienä sekä kulttuurihistoriallisesti merkittävänä kohteena Tammelan alueella. (Museovirasto, 2009)

4.2.2 Infrastrukturi

Havainnoinnissa huomattiin Portaan rakennuskannan koostuvan pääasiassa puisista omakotitaloista. Talot ovat sijoittuneet alueelle hajanaisesti Hämeen Härkätien, Portaantien sekä Portaanraitin varrelle. Portaanraitin talot ja palvelut on rakennettu melko tiiviisti mutta muuten alueen rakennukset on sijoitettu hiukan hajanaisemmin verrattuna kaupunkimaiseen asutukseen. Omakotitalojen lisäksi Portaanraitin varrella on suurempia puisia palvelutaloja, kuten esimerkiksi Portaan kylätalo ja Portaan Vapaapalokunta, sekä maanrakennuksia ympäri aluetta. Portaan koulu sijaitsee Portaantien varressa, ja LounaPlussan Tuula Kallioisen sähköpostin mukaan sen pihalle on uudistettu yhdistyksen rahoituksella lasten leikkikelineet. (LounaPlus, henkilökohtainen tiedonanto, 2.11.2023)

Portaan tiestön kaksi suurinta tietä ovat asfaltoidut autotiet Portaantie sekä Hämeen Härkätie, ne yhdistävät koko alueen asutuksen ja palvelut. Teiden välillä olevista pienemmistä hiekkateistä tärkeimmät ovat Portaanraitti, Turkukuja sekä Kappelintie. Tiet ja palvelut on merkitty näkyvästi alueella sekä Portaantien varressa olevan Patinaputiikin pihalla on alueesta tehty suuri karttakuva, johon on merkitty alueen palvelut sekä reitit.

Palveluiden osalta Porrass koostuu lähinnä yksityisistä pienemmistä yrityksistä. Alueelta löytyy muun muassa kahvio, mökkivuokrausfirma, puu- ja maatalousyrityksiä, kuljetusyrityksiä niin henkilöille kuin maa- ja puutavarakuljetuksille, Portaan Nahkurinverstaas ynnä muita. (Porrass, n.d.-c) Portaassa toimii myös useita yhdistyksiä kuten Portaan-Ojaisten kyläyhdistys ry, Portaan Maa- ja kotitalousnaiset, Portaan Maamiesseura, metsästysseura Portaan Peura ry, Portaan Vapaapalokunta, Portaan koulun vanhempainkerho, Portaan ja Ojasen Vesihuolto Oy sekä Portaan osakaskunta. (Porrass, n.d.-b)

Portaan jätehuolto kuuluu Tammelan kunnalle eli Loimi-Hämeen Jätehuollon toimintapiiriin samoin kuin Viksberg. Myös samat jätekuljetusyritykset toimivat Portaassa (Loimi-Hämeen Jätehuolto, n.d.) Alueella ei havaittu kierrätyspisteitä Portaan koulua lukuun ottamatta, siellä oli lasin-, metallin-, sekä sekajätteen keräys. Muuten alueella toimii pihosta haettavat sekajäteastiat.

4.2.3 Luonto

Porrass on alueena melko pieni mutta antoisa luonnonolosuhteiltaan. Suurin osa Portaan luonnonmaisemasta koostuu pelloista mutta sen seasta löytyy muun muassa myös metsää sekä vesistönä Turpoonjoki. Luku perustuu pääasiassa havaintoihin sekä paikkatietoikkunan tietoihin.

Peltoja alueelta löytyy Härkätien eteläpuolelta koko alueen matkalta, Portaantien itäpuolelta sekä Härkätien pohjoispuolelta itään siirryttäessä. Alueen maaperä on pääasiassa kerrostunutta savi- ja silttikerrostumaa, jonka takia alue on siis otollista peltoviljelylle kuten myös Viksberin tapauksessa. (Paikkatietoikkuna, n.d.) Siltti on oikein hienojakoista hiekkaa, jonka raekoko on 0,002–0,063 mm ja sitä voidaan käyttää täytemaana viljelyssä. (Maapörssi, n.d.)

Mäntymetsää alueella sijaitsee Härkätien ja Portaantien pohjoispuolella, josta se yleistyy alueelta pohjoiseen tai itään kuljettaessa. Asuinalueen pohjoispuolella metsässä sijaitsee myös Portaanharju. Härkätietä itään päin kuljettaessa, päästään suosituille Ruostejärven retkeilyalueelle sekä pidemmälle kuljettaessa Torrnsuolle. Ruostejärvellä sijaitsee Eerikkilän urheiluopisto, jossa on tarjolla useita urheilu- ja harrastusmahdollisuuksia. Portaantietä pohjoiseen kuljettaessa taas päädytään Saaren kansanpuistoon, jossa on runsaasti retkeilyreittejä, näköalakohteita sekä uimapaikkoja. (Metsähallitus, n.d.)

Vesistönä portaan alueella on Turpoonjoki, joka virtaa alueen läpi pohjoiseteläsuunnassa. Se yhdistää Liesjärveä etelässä sekä Kuivajärveä pohjoisessa. Turpoonjoki on suosittu melontakohde, koska sen kautta pääsee helposti melomalla kansanpuistosta toiseen. (Retkipaikka. n.d.) Porras kuuluu Liesjärven valuma-alueeseen (Value, n.d.).

4.2.4 Yhteisö

Portaan yhteisön keskuudessa toimii Porras - Ojaisten kyläyhdistys ry. Yhdistys toimii Portaan kylätalon tiloissa, jota voi myös vuokrata erilaisten tilaisuuksien järjestämiseen. Yhteisöllä on omat internet-sivut Tammelan kylät -sivuston yhteydessä sekä yhteinen Instagram-tili Liesjärven kyläyhdistyksen kanssa. (Porras, n.d.-b)

Yhdistys järjestää erilaista toimintaa kuten myyjäisiä, jumppatunteja sekä on mukana vuokraamassa kylätaloa ja venepaikkoja yhdessä alueella toimivan Härkäpostin kanssa. Yhdistyksen yhteistyökumppaneita ovat Tammelan seurakunta, Portaan koulu sekä muut alueen yritykset ja yhdistykset. (Porras, n.d.-b)

5 Aineistot ja menetelmät

Tässä luvussa käsitellään opinnäytetyön tutkimusmenetelmiä, aineiston keräämisen tapoja ja aineiston tutkimista. Niitä käsitellään tiedon keruun sekä aineiston käsittelyn suhteen seuraavissa luvuissa.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka tutkimusmenetelminä toimii paikallisten haastattelu sekä alueisiin itse paikalla tutustuminen ja omat johtopäätökset. Laadullinen tutkimus havaittiin hyväksi vaihtoehdoksi työlle, sillä siinä painottuu toimintaan keskittyminen ja tiettyjen subjektiivisten teemojen löytämiseen aiheesta. (Abbadia, 2023)

5.1 Tiedonkeruu

Aiheeseen tutustuminen aloitettiin erilaisten tietojen etsimisellä Älykäs kylä -konseptista sekä valituista alueista. Pääasiallisena tietolähteenä toimi internetin vapaat aineistot (mm. Ruokavirasto, Maaseutu.fi, Paikkatietoikkuna, Finna) sekä Forssan kaupunginkirjastosta löytyneet kirjat aiheesta. Työssä käytetyt kartat ja niistä löytyvät tiedot on toteutettu Paikkatietoikkunan avulla.

Alueisiin tutustuttiin myös havainnoimalla paikan päällä ja tutustumalla alueiden infrastruktuuriin sekä luontoon. Havainnointikäyntejä tehtiin kahdesti, ensimmäinen 10.10.2023 ja toinen 24.10.2023 Käyntien tarkoituksena oli kartoittaa minkälaisia mahdollisuuksia alueella olisi esimerkiksi rakentamisen, luontomahdollisuuksien, harrastuksien ja erilaisten tilojen käyttöön. Näin ollen alueissa kiinnitettiin huomiota tyhjiin alueisiin, yleisiin tiloihin, luontopolkuihin, sekä puistoihin. Huomiota kiinnitettiin myös paikalliseen liikenteeseen ja sen sujuvuuteen, sekä paikallisiin palveluihin ja mahdollisiin yhteistyömahdollisuuksiin yritysten välillä sekä alueella järjestettyyn jätehuoltoon.

Aineistojen sekä havaintojen lisäksi pääasiallisena tutkimusmenetelmänä toimi kysely, jolla kartoitettiin kyläyhteisöjen toimintaa. Kyselyä sekä sen tuloksia käydään läpi enemmän myöhemmissä kappaleissa.

5.2 Aineiston käsittely

Aineistojen oikea käsittely asiayhteydessä on tärkeää, jotta tutkimuksesta tulisi luotettava. Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään aineistoja käsittelemään laajemmin havainnoimalla ja löytämällä tiettyjä teemoja, joihin haetaan sitten vastauksia. Tässä työssä suuressa osassa on ihmisten mielipiteet sekä ilmiöt. (Abbadia, 2023)

Havainnoinneista alueilta otettiin paikan päällä muistiinpanoja sekä kuvia. Näillä pyrittiin luomaan alueesta lähestyttävä kokonaiskuva sekä etsimään konkreettisia asioita. Havaintoja käsitellään suurelta osin alueiden tietojen läpikäynnissä luvussa 4.1.2, 4.1.3, 4.2.2 sekä 4.2.3, koska alueista löytyvät avoimet aineistot olivat harvassa. Myös johtopäätöksissä omat havainnot ovat suuressa osassa.

Kyselyn vastaukset tallennettiin Google Formsin. Näistä vastauksista pyrittiin hakemaan selkeitä teemoja, joihin yhdistykset pyrkivät toiminnassaan vaikuttamaan. Vastauksia käsitellään johtopäätöksissä, jossa mainituista teemoista yritetään havaintojen lisänä keksiä työn aiheeseen liittyviä johtopäätöksiä sekä toimenpiteitä.

6 Kysely

Työn avuksi päätettiin toteuttaa myös puolistrukturoitu kysely kyläyhteisöjen edustajille. Kyselyssä molemmilta kyläyhteisöiltä eli Viksbergin asukasyhdistys ry:ltä sekä Portaan – Ojaisten kyläyhdistys ry:ltä kysyttiin saman kysymykset, joihin sai vapaasti kirjoittaa omia

mielipiteitään. Haastattelussa pyrittiin hakemaan erilaisia kokemuksia ja yhteisön edustajien omia mielipiteitä kyläyhteisön kehittämiseksi sekä hakemaan tietoa, jota ei mahdollisesti löydy kirjallisena mistään muualta. Kirjallisen tiedon löytäminen valituista alueista havaittiin olevan erityisen vaikeaa niiden pienen koon, vähäisen asukasluvun sekä vähäisen julkisen tiedon takia, ja tämän takia haastattelu koettiin tärkeäksi menetelmäksi täydentämään tietopohjaa. Menetelmänä päädyttiin puolistrukturoituun kyselyyn, jotta molemmilla alueilla olisi samat kysymykset mutta vastausvaihtoehtoja ei rajattaisi liikaa, vaan annettaisiin vapaa sana.

Kysely toteutettiin Google Forms sovelluksella. Kyselyssä oli seitsemän vapaata kysymystä, johon annettiin tilaa vastata avoimesti sekä kaksi monivalintakysymystä tukemaan vastauksia. Kysely lähetettiin tilaajalle tarkistettavaksi 9.10.2023 Kyselyä muokattiin vielä hiukan tämän jälkeen tilaajan toiveiden mukaan sekä helppolukuisuuden parantamiseksi. Kysely lähetettiin Viksbergin ja Portaan kyläyhteisöihin 16.10.2023 sähköpostin välityksellä. Toivomuksena olisi, että kyselyyn vastattaisiin viimeistään kahden viikon sisällä lähettämisestä, jotta johtopäätösten tekemiseen jäisi aikaa. Kyselyn kysymykset löytyvät liitteistä.

Vastaukset kyselyyn saapuivat 26.10–27.10 välisenä aikana. Vastauksia tuli lukumääräisesti kolme, kaksi Portaasta ja yksi Viksbergistä. Vastauksissa havaittiin samankaltaisia teemoja muuan muassa ihmisten osallistamisen vaikeudessa sekä yhteistyön merkityksessä yhteisöjen, yritysten sekä ihmisten välillä.

Kehittämistoimenpiteitä koskeviin kysymyksiin Portaan edustajat vastasivat, että se on vuoden sisällä saanut uusia jäseniä yhteisöönsä sekä aloittanut someyhteisön alueella myytävänä olevien tonttien markkinoimiseksi. Toiminnassa on korostettu yhteisön jäsenten hyvinvointia ja jaksamista. Yhdistys on päättänyt harventaa jatkossa kokoustamistaan, sekä jakanut töitään kehittämisen sekä konkreettisten töiden esimerkiksi tapahtumien ja toiminnan järjestämisen suhteen. Tällä pyritään jakamaan töitä sekä vähentämään jäseniin kohdistuvaa kuormitusta. Viksberg painottaa kehittämisessään yhteistyötä muuan muassa paikallisten yhdistysten, yritysten, kaupungin ja seurakunnan kanssa.

Tulevaisuuden mahdollisista toimista kertoessaan Porras painotti yhteisöjen somenäkyvyyttä sen toiminnan julkituomiseen ja ihmisten osallistamiseen. Myös tapahtumien lapsiystävällisyys esimerkiksi seurakunnan kerhoissa koettiin eduksi. Uusien yhteisön jäsenten hankkiminen havaittiin niin ongelmaksi kuin myös yhteisölle elintärkeäksi asiaksi toiminnan takaamiseksi myös tulevaisuudessa. Viksberg toi esille kunnan, kaupunkien sekä

muiden tahojen myöntämien rahoitusten ynnä muiden hakuprosessien markkinoinnin ja tiedottamisen parantamista. Tällä taattaisiin prosessien läpinäkyvyys sekä helppo saavutettavuus kaikille kiinnostuneille tahoille.

Portaassa yhteisöjen vahvuudeksi koettiin paikalliset yritykset, niiden toiminta sekä yhteisön aktiivinen toiminta. Tällä taataan se, että mahdollisia kehittämistoimenpiteitä ei tarvitse aloittaa täysin nollassa, vaan on jotain jo valmiina, josta lähteä liikkeelle. Vaikeuksiksi taas koettiin uusien aktiivisten ihmisten osallistaminen toimintaan. Tähän vaikuttaa niin väkimäärän vähyyks alueilla kuin myös ikääntyvä väestö. Viksbergin vahvuudet ovat samoilla linjoilla, aktiiviset ihmiset, jotka suunnittelevat ja pyrkivät kehittämään toimintaa nopealla aikataululla, ovat suuressa osassa. Vaikeuksina taas alueella on havaittu hiipunut yritystoiminta ja vähentynyt väkimäärä. Tämä toisaalta nähdään myös mahdollisuutena, koska se innoittaa paikallisia kehittämään toimintaansa.

Portaan kyläyhteisö käyttää viestinnässään monia digitaalisia kanavia kuten Facebook, Instagram, Whatsapp sekä yhdistyksen omat nettisivut. Viksberg mainitsi kanavakseen omat Facebook-sivut. Vastauksissa kaksi kolmesta vastaajasta vastasi digitaalisten kanavien lisäämisen olevan kannattavaa. Porras mainitsi mahdollisuudesta kehittää kanava, jonka kautta kylätalon sekä alueen venepaikkojen vuokraus olisi mahdollista. Kysymykseen ”ei” vastannut mainitsi kuitenkin mahdollisuudesta, että esimerkiksi Whatsapp-ryhmä mahdollisten talkootyöläisten etsimiseen voisi olla mahdollinen. Tämä nähtiin tosin vaikeana, koska ei ollut varmuutta ketä aina kysyä ja koettiin että henkilökohtaisesti kysyminen olisi toimivampi tapa. Viksbergin tapauksessa koettiin tarpeelliseksi jokin helppokäyttöinen alusta, jolla erilaisiin matkoille ja tapahtumiin ilmoittautuminen olisi mahdollista. Vaikeudeksi koettiin ikääntyvien ihmisten heikko tietotaito uusien digitalisten kanavien käytössä.

Yhteistyökysymyksessä kartoitettiin, keiden kanssa yhteisö tekee yhteistyötä. Molemmat vastaajat Portaasta vastasivat ”muut kylä- ja asukas-yhdistykset.” Toinen vastaajista tosin mainitsi vastauksessaan, että olisi valinnut jokaisen kohdan monivalintakohdasta, mikäli kysely olisi sen sallinut. Porras painotti vastauksissaan yhteistä toimintaa Liesjärven kyläyhdistyksen kanssa. Yhdistyksillä on käytössä yhteinen Instagram tili, jossa tiedotetaan muuan muassa alueen tapahtumista. Yrityksistä suurin yhteistyökumppani Härkäposti, joka hoitaa alueen kylätalon ja venepaikkojen vuokrauksen, kylätalon siivouksen sekä yhdistyksen tuotteiden jälleenmyyntiä. Yhteisö pyrkii mainostamaan alueen muita yrittäjiä myös kanavillaan. Muita toimijoita ovat kunta, jolta yhteisö saa avustuksia toimintansa järjestämiseen sekä seurakunta, joka järjestää muun muassa kursseja ja kerhoja alueella kaikenikäisille. Viksberg vastasi kysymykseen ”muut toimijat.” Esimerkkeiksi mainittiin

seurakunnan keskustelutilaisuudet, yksinäisten jouluaaton järjestämiseen saadut avustukset, sekä aina mahdollisuuksien mukaan ruoka-apujakelut yhdessä alueen lähikauppojen kanssa.

7 Johtopäätökset

Tähän kappaleeseen on koottu tutkimuksen aikana havainnoista, kyselyistä sekä aineistoista saadut aiheeseen sopivat johtopäätökset. Johtopäätöksillä vastataan työn tutkimuskysymyksiin ”mitkä tekijät edistävät tai voivat olla esteenä konseptin tavoitteiden täyttymiselle?” ja ”mitä eroja ja samankaltaisuuksia on toimenpiteissä maa- ja kaupunkiseudulla Älykäs kylä hankkeissa?”

Johtopäätösten loppuun on kirjoitettu pohdintaa työn toteutuksesta. Luvussa kiinnitetään huomiota työn edistymiseen, missä onnistuttiin sekä mitkä asiat olisi kannattanut tehdä eri tavalla työn laadun parantamiseksi. Tällä reflektoidaan työn aikana opittuja työelämälähtöisiä toimintoja sekä ajatustapoja.

7.1 Alueille sopivat toimenpiteet

Tässä luvussa ehdotetaan muutamaa toimenpidettä molemmille alueille, jotka voisivat olla hyviä Älykäs kylä konseptin tavoitteiden täyttämiseksi. Ehdotukset on mietitty haastattelun ja havaintojen pohjalta tukemaan kyläyhteisöjä saavutettavuuden ja toimintojen takaamisen parantamiseksi.

Toimenpide-ehdotuksissa painottuu alueiden erot kaupungin ja maaseudun näkökulmasta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö toimenpiteitä voisi soveltaa jatkossa toisenkin tyylisellä alueella. Toimenpidettä miettiessä on vain otettava huomioon alueelle tyypilliset piirteet, rajoitukset sekä edustavat puolet.

7.1.1 Viksberg

Viksbergin asukasyhdistys toimii sosiaalisessa mediassa Facebookin kautta aktiivisesti mutta kanavia voisi olla enemmänkin ihmisten tavoittamiseksi. Esimerkiksi omat nettisivut ja Instagram voisivat olla hyviä, helposti lähestyttäviä ja helposti toteutettavia tapoja lisätä näkyvyyttä yhteisölle. Yhteisön kylätalolle Vikspirtin läheisyyteen olisi hyvä myös saada parempi kyltti tai joku opaste, joka helpottaisi talon löytämistä niille, joille alue ei ole tuttu.

Kyselyssä haasteeksi mainittiin väestön vanheneminen ja sen aiheuttama uusien digitaalisten kanavien käytön vaikeus. Tämä tekee matkoille ilmoittautumisen joillekin jäsenille vaikeammaksi. Yhteisö tarvitsisi yksinkertaisen ja helppokäyttöisen sovelluksen tai tavan, jolla ilmoittautumisesta voisi tehdä vaivattomampaa. Tämän voisi toteuttaa esimerkiksi Facebookin kautta esitetyllä ilmoittautumislomakkeella tai paperiversiona Vikspirtin yhteyteen, mikäli digitaaliset kanavat ovat täysin saavuttamattomissa.

Viksberg voi myös toiminnallaan olla mukana luomassa uutta kuvaa Forssasta muille kaupungeille. Panostaen kyläyhteisön toimintaan sekä tuomalla sitä esille muun muassa Hämeen vuoden 2020 kylänä ja aktiivisena sekä auttavana toimijana, alueen vetovoimaisuus voi kasvaa suurestikin tuoden lisää aktiivisia jäseniä yhteisölle.

Yhteisölle hankittava yhteinen tietokone sekä laajakaista voisi myös auttaa yhteisön jäseniä, joilla on huono digitaalinen osaaminen tai ei omaa tietokonetta, ilmoittautumaan yhteisön matkoille sekä ylipäättänsä käyttämään digitaalisia kanavia. Konetta voisi varata omaan käyttöön olemalla yhteisöön yhteyksissä esimerkiksi puhelimitse tai sähköisen varausjärjestelmän kautta. Varauksesta voisi toimia maksullisena tai maksuttomana riippuen yhteisön menoista.

7.1.2 Porras

Kyselyssä kävi ilmi, että jonkinlainen digitaalinen alusta kylätalon sekä venepaikkojen vuokraamiselle olisi käytännöllinen. Vuokraus on tähän asti tapahtunut kahvio Härkäpostin kautta. Aiheelle voisi suunnitella omat sivut Tammelan Kylät sivuston yhteyteen, johon voisi ilmoittaa vapaat ajat, milloin vuokraukset ovat mahdollisia ja mihin hintaan, jolloin asiakas voi varata etukäteen tilat tai veneen käyttöönsä. Vaihtoehtoisesti myös sosiaalisen median esimerkiksi Facebookin yhteyteen voisi toteuttaa jonkin alustan, josta löytäisi vuokrauspohjan.

Portaan alueella havainnoista huomattiin alueen jätehuollon perustuvan suurimpiin kiinteistöjen omiin sekajäteastioihin. Ainoa lajittelupiste löytyi Portaan koululta, jossa oli metallin- ja lasinkeräys. Alueelle voisi toteuttaa toisenkin laajemman lajittelupisteen. Tällä parannettaisiin jätehuoltoa sekä kestävän kehityksen periaatteita alueella. Tämän voisi toteuttaa konsultoimalla paikallista jätehuoltoyhtiötä eli Loimi-Hämeen jätehuoltoa tai paikallisesti talkoovoimin esimerkiksi keräämällä omat jäteastiat pisteeksi ja kirjoittamalla itse opasteet.

Porras voisi käyttää hyödykseen omia vahvuuksiaan markkinoinnissa. Alueen markkinointi esimerkiksi lomakylänä, monen yrityksen pikkupaikkana tai osana Tammelan kylää historiallisen Härkätien varressa voisi toimia vetovoimatekijänä uusien ihmisten löytämisessä. Tämän voisi toteuttaa sosiaalisen median kanavien kautta tai osallistumalla aktiivisesti mahdollisiin tilaisuuksiin, joissa olisi muitakin kyläyhteisöjä tai niistä kiinnostuneita henkilöitä.

7.2 Alueiden esteet

Tässä luvussa käsitellään molempien yhteisöjen esteitä, jotka voisivat vaikuttaa Älykäs kylä hankkeiden toteutukseen. Esteinä voi toimia niin sosiaaliset, infrastruktuuriset, taloudelliset ynnä muut samankaltaiset ongelmat. Luku perustuu kyselyn tuloksiin, havainnoiteihin sekä aineistoista tehtyihin päätelmiin.

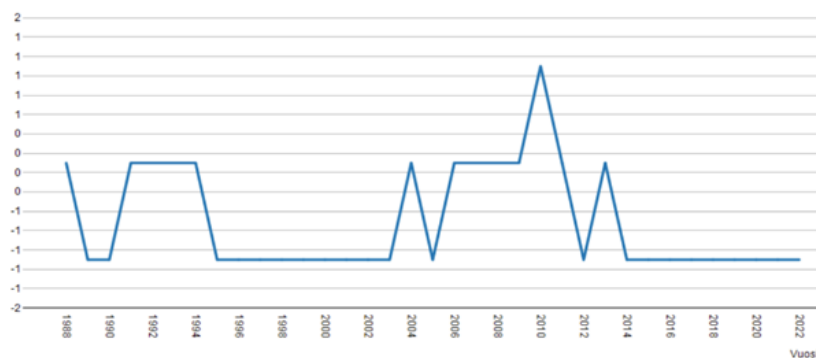
Molemmilla alueilla vaikeuksiksi koetut teemat koskevat ikääntymistä, aktiivien osallistamista, alueiden muuttoliikettä, palveluita sekä saavutettavuutta. Esteet heijastavat maa- ja kaupunkiseudun yhteisöjä, mutta niitä voidaan havaita myös muualla erilaisissa yhteisöissä riippuen tutkittavasta kohteesta.

7.2.1 Viksberg

Kyselyn perusteella Viksbergin vaikeudeksi koettiin alueen yritystoiminnan hiipuminen ja näin myös palveluiden ja vetovoimaisuuden vähentyminen. Taustalla yritystoiminnan lähtemiselle on Forssan seudun jatkuva väkiluvun vähentyminen vuosien saatossa. Vähentymisen taustalla todennäköisesti on Forssan teollisuuden lasku kehräämön ja kutomoalueen toiminnan lakatessa. Kuvassa 4 esitetään Forssan väkiluvun muutosta. Kuvasta nähdään väkiluvun muutoksen olevan koko ajan miinuksella, lukuun ottamatta vuotta 2010.

Kuva 4. Forssan väkiluvun muutos edellisestä vuodesta. (Tilastokeskus, 2022.)

Kuntien avainluvut muuttujina Vuosi. Forssa, Väkiluvun muutos edellisestä vuodesta, %.

Viksbergin alueella esteeksi voi myös tulla tilan puute esimerkiksi suurempien tapahtumien ja rakentamisen suhteen. Alue on tiiviisti rakennettua eikä yleisiä tiloja ole Vikspirtin, Feeniksin urheilutalon sekä sen urheilukentän lisäksi. Rakentaminen voi olla pienelle kyläyhteisölle myös liian kallis toimenpide, joka vaatisi isompia toimijoita rahoittajikseen, kuten kunnan tai yksityisen yrittäjän.

Vetovoimaisuuteen alueella vaikuttaa myös Forssalle muodostunut heikko maine väkivaltaisena ja kuihtuneena pikkupaikkakuntana, josta useimmiten puhutaan vain vitsillä. ((Laitila, 2021) ;(Keski-Korpela, 2016)) Tätä kuitenkin tasapainottaa Viksbergin asukasyhdistyksen menestyminen Hämeen kylänä sekä Forssan parantunut maine urheilu- ja luontokaupunkina (Visit Häme, n.d.).

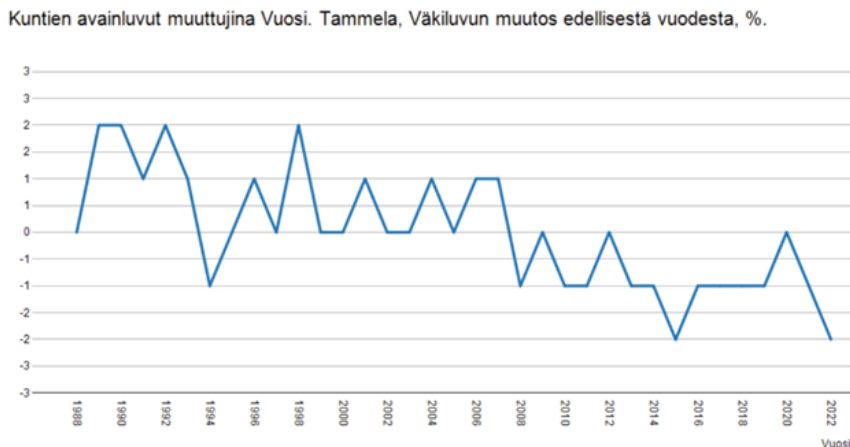
Alueen julkinen liikenne on myös aika suppea, joka estää kauempaa matkustavia löytämästä helposti perille varsinkin, jos henkilöllä ei ole omaa kulkuvälinettä (Niskanen, 2020). Alueella toimii keskusta-alueella vain Forssan Tyykikytyt sekä yksityiset taksipalvelut. Tyykikytyt kuuluu vain varata etukäteen ja sillä on omat reittinsä, joten sekään ei välttämättä aina ole sopiva kulkumuoto. (Forssan kaupunki, n.d.-e)

7.2.2 Porras

Kyselystä selvisi Portaassa vaikeudeksi koettavan ihmisten osallistaminen toimintaan sekä aktiivisten ihmisten löytäminen alueella. Myös kaupungistuminen ja väestön ikääntyminen nähtiin ongelmana. Samaa ilmiötä havaittiin myös digitalisaatiokysymyksessä, jossa yksi vastaus painotti, ettei sähköisten kanavien käyttö välttämättä helpottaisi asioita, vaan kasvotusten kysymällä olisi tuottoisinta toimia. Myös Tammelan kunnassa väkiluvun vähentyminen on ongelma. Seuraavassa kuvassa esitetään Tammelan väkiluvun

muutoksista vuosittain aina vuodesta 1987 vuoteen 2022 asti. Kuvasta 5 nähdään, että kunnan väkiluku pysyy koko ajan miinuksella vuodesta 2006 eteenpäin.

Kuva 5. Tammelan kunnan väkiluvun muutos edellisestä vuodesta. (Tilastokeskus, 2022)

Portaan sijainti hiukan piilossa Valtatie 2 ja 10:n välissä voi myös olla syy vähäiselle asutukselle sekä muuttoliikkeelle. Toisaalta Härkätie toimii alueen vetovoimatekijänä, vaikka merkitys onkin ajan saatossa vähentynyt. Kunnan alueella yksityisten taksiryttäjien lisäksi toimii julkisena liikenteenä Peliittapirssi, joka käy päivittäin eri reitin haja-asutusalueiden välillä. (Tammela, n.d.-b)

Vaikka Portaassa toimii monta yritystä, niin alueen palvelutarjonta on hiukan niukka. Alueella ei toimi ruokakauppaa, lähin löytyy Tammelan keskustasta noin 10 minuutin ajomatkan päästä. Kahvio Härkäpostista saa kuitenkin joitain elintarvikkeita sekä mahdollisesti alueen yrittäjiltä sesongin mukaan.

7.3 Maa- ja kaupunkiseudun erot ja samankaltaisuudet

Kyselyn, aineistojen sekä paikalla tehtyjen havaintojen perusteella maa- ja kaupunkiseudun väliltä löytyy jonkin verran eroja mutta myös samankaltaisia asioita, jotka voivat tukea tai haitata Älykäs kylä -konseptin toteutumista alueella. Näillä havainnoilla pyritään etsimään yhteisiä teemoja.

Erot alueissa painottuvat väkimäärään, infrastruktuuriin sekä palveluihin. Vertailussa Viksbergin väkimäärä on moninkertainen verrattuna Portaans väkimäärään. Tämän takia yhteisön uusien jäsenten aktivointi voi olla vaikeampaa Portaans alueella. Infrastruktuurissa

on suuria eroja alueiden välillä, Viksbergissä on tiheämpään asuttua aluetta sekä teollisuutta, joka mahdollistaa erilaisten yritystilojen pitämisen sekä palvelut alueella. Portaan infrastruktuuri on väljempää, painottuen omakotitaloihin sekä maatilojen toimintaan. Molemmilla alueilla toimii useita yrityksiä. Ero löytyykin yrityksiä koosta, Viksbergissä suurin osa on ketjuyrityksiä, kun taas Portaassa yksityisiä tai pienyrityksiä. (Porras, n.d.-c)

Samankaltainen teema, joka molemmilta alueilta voitiin huomata, oli muuttoliikkeen vaikutus väestöön ja sen käyttäytymiseen. Niin Viksbergissä kuin Portaassakin ongelmaksi havaittiin väestön muutto alueelta pois suurempiin kasvukeskuksiin. Vaikka Viksberg edustaakin kaupunkimaista aluetta, johon muuttoliike yleensä suuntaa, vaikuttaa Forssan historia ja vähentyneet työpaikat ja vetovoimaisuus myös sen väestön kokoon.

Molemmissa yhteisöissä tunnettiin myös digitalisaation hyödyt ja miten se on tärkeä osa nykyaikaista viestintää. Molemmat käyttivät hyväkseen digitaalisia alustoja, joilla pidetään yhteyttä yhteisön jäseniin ja mainostetaan ulkopuolisille erilaista toimintaa ja ohjelmaa. Tällä painotetaan myös yhteistyön tärkeyttä, niin yrityksiä kuin muiden kyläyhteisöjenkin välillä. Yhteistyön avulla yhteisöjen näkyvyys sekä toimintakyky paranee huomattavasti, johdattaen mahdollisesti uusien jäsenten ja suurempien yhteisöjen syntyyn.

7.4 Pohdintaa

Opinnäytetyön tekemisen aikana sain paljon hyödyllistä kokemusta isomman työn toteuttamisesta, yhteistyöstä tilaajan kanssa sekä käytännön kokemusta eri alueisiin tutustumisesta niin paikan päällä kuin kyselyn ja karttojenkin avulla. Koen kehittyneeni aikatauluttamisessa. Kestävän kehityksen koulutuksen uusittu opinnäytetyöprosessi vauhditti työn toteuttamista, sillä olin alun perin varautunut tekemään työtä, jopa kuukauden pidempään. Tämä pakotti asettamaan itselleen viikoittaisia tavoitteita. Myös työn suunnitteluvaihe tuntui etenevän todella sujuvasti, aiheen ympärille tutkimuksen suunnittelu tuntui luonnolliselta ja loogiselta.

Työssä suurimmaksi vaikeudeksi havaittu asia oli kyselyn vastausten saaminen. Minulta olisi ollut kätevintä ilmoittaa etukäteen yhdistyksille toteutettavasta työstä ja että kyselyä lähetetään jossain vaiheessa. Tämä olisi antanut yhdistyksille enemmän aikaa varautua kysymyksiin ja olisi saanut etukäteen tiedon siitä, että onko yhdistyksillä kiinnostusta tai aikaa vastata tämänkaltaisiin kyselyihin. Vaikeuksia oli myös alueista esimerkiksi historiatietojen sekä virallisten tietojen kuten asukasmäärän, karttakuvien ynnä muiden tietojen löytäminen. Tuloksiin vaikuttaa suuresti valitut alueet sekä kyselyn tulokset.

Isommassa kaupungissa, kuten esimerkiksi Tampereella tai Helsingissä, kyläalueen tulokset olisivat todennäköisesti huomattavasti erilaisia verrattuna Forssan Viksbergiin sekä Portaaseen. Tähän vaikuttaa alueen väkiluku, aktiivisten ihmisten osuus jäsenistä, alueen tavat ja kulttuuri sekä erilaiset alueen palvelut. Osa työn tuloksista perustuu kyselyn tuloksiin, jotka on saatu kolmelta henkilöltä. Suuremmalla vastausmäärällä saisi kokonaisvaltaisemman kuvan tilanteesta sekä enemmän uskottavuutta johtopäätöksille.

Lähteet

Addabia, J. (2023). *Mitä eroa on: Kvalitatiivinen vs. kvantitatiivinen tutkimus?*

<https://mindthegraph.com/blog/fi/qualitative-vs-quantitative-research/>

Forssan kaupunki. (n.d.-a). *Asukkaan jätehuolto*. <https://www.forssa.fi/asuminen-ja-ymparisto/asuminen/asukkaan-jatehuolto/>

Forssan kaupunki. (n.d.-b). *Forssa – Eurooppalainen tekstiili kaupunki*.

<https://www.forssa.fi/kaupunki-ja-hallinto/forssa-tietoa/forssan-historia/>

Forssan kaupunki. (n.d.-c). *Kaavatiedot asemakaavat*. <https://www.forssanseutu.fi/asuminen-ja-ymparisto/tekniset-palvelut/kaavoitus/valmisteilla-olevat-kaavat1279323991/kaavatiedot-asebakaavat/>

Forssan kaupunki. (n.d.-d). *Puistoja kaupunginosittain*. <https://www.forssa.fi/asuminen-ja-ymparisto/tekniset-palvelut/kadut-ja-puistot/puistot-ja-yleiset-alueet/puistoja-kaupunginosittain/>

Forssan kaupunki, (n.d.-e). *Tyykikytyt*. <https://www.forssa.fi/asuminen-ja-ymparisto/joukkoliikenne-1558118806/tyykikytyt/>

Forssan kaupunki. (2020). Hämeen vuoden kyläksi 2020 valittiin Viksberg.

<https://www.forssa.fi/uutiset/?newsid=2350&newstitle=H%C3%A4meen+Vuoden+Kyl%C3%A4ksi+2020+valittiin+Forssan+Viksberg>

Geologian tutkimuskeskus, GTK. (n.d.). *Savimaat*. <http://weppi.gtk.fi/aineistot/mp-opas/savimaat.htm>

Hämeen kylät. (n.d.). *Hämeen vuoden kylä*. <https://www.hameenkylat.fi/vuoden-kyla/>

Hämeen liitto. (2017). *Hämeen liitto Kylätontit 2017 tarkastettu*.

https://www.hameenliitto.fi/wp-content/uploads/2020/02/historialliset_kylatontit_luettelo.pdf

Infrary. (2023). *Suomen infrastruktuurit – mitä niillä tarkoitetaan?* <https://www.infrary.fi/>

Laitila, J. (2021). *Suomen kunnat: Forssa on maineensa vanki – ja mainettaan parempi*
<https://kaikkinamakadut.wordpress.com/2021/07/08/suomen-kunnat-forssa-on-maineensa-vanki-ja-mainettaan-parempi/>

Life & Lifedata & Envibase & Syke. (n.d.). *Value – Valuma-alueetyökalu km10.*
<https://paikkatieto.ymparisto.fi/value/>

Loimi-Hämeen Jätehuolto. (2023). *Sekajäte.* <https://lhj.fi/omakotitalot-ja-vapaa-ajanasunnot/sekajate/>

LounaPlussa. (2023). *Ihmisten kokoisille ideoille.* <https://lounaplussa.fi/>

Maaporssi. (n.d.). *Maalajiluokitukset.* <https://www.maaporssi.fi/maalajikuvaukset>

Maaseutu.fi. (2023). *Älykkäät kylät.* <https://maaseutu.fi/nakokulmia/alykkaat-kylat/>

Metsähallitus. (n.d.). *Saaren kansanpuisto.* <https://www.luontoon.fi/saari>

Museovirasto. (2009). *Hämeen Härkätie.*
https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2118

Niskanen, A. (2020). *Viksbergin kaupunginosa on pieni kylä: ”Täällä otetaan avosylin vastaan.”* Yle. <https://yle.fi/a/3-11653777>

North Kerry & West Limerick. (2023). *What is a smart village.*
<https://nkw/smartvillages.ie/what-is-a-smart-village/>

Ocsko, E. (2019). *Opas älykkääksi kyläksi pyrkiville.* Euroopan Komissio.
https://www.smartrural21.eu/wp-content/uploads/Guide_FI.pdf

Portaan - Ojaisten Kyläyhdistys. (n.d.-a). *Porras - Ojanen.* <https://www.porras.net/>

Portaan - Ojaisten Kyläyhdistys. (n.d.-b). *Yhdistykset.* <https://www.porras.net/yhdistykset/>

Portaan - Ojaisten Kyläyhdistys. (n.d.-c). *Yritykset.* <https://www.porras.net/yritykset/>

Visit Häme. (n.d.). Forssa. <https://visithame.fi/forssa/>

Yle. (2016). *Onko Forssan maine mennyttä? Viestintäasiantuntija: "20 hengen porukka pystyy vaikuttamaan 10 000 hengeltä netissä"* <https://yle.fi/a/3-9166090>

Ympäristöministeriö. (2023). *Mitä on kestävä kehitys?* <https://ym.fi/mita-on-kestava-kehitys>

Liite 1. Kyselyn esittely

Älykkäät Kylät -kysely

Tämän kyselyn tarkoituksena on koota kyläyhteisöjen edustajien mielipiteitä oman yhteisönsä kehittämisestä. Vastauksia käytetään opinnäytetyössä johtopäätösten tekemisessä.

Älykkäällä Kylällä tarkoitetaan tietyn "kylän" kehittämistä jatkuvasti muuttuvassa maailmassa hyödyntäen sen paikallisia vahvuuksia, näin kehittäen kylän toimintakykyä sekä mukautumista. Toimenpiteet voivat olla niin taloudellista, sosiaalista tai ekologista tilaa hyödyntäviä ruohonjuuritason toimenpiteitä, joilla pyritään parantamaan yhteisön elinoloja ja viihtyvyyttä. Kylällä voidaan tarkoittaa tiettyä aluetta tai yhteisöä, tässä tapauksessa Porrasta ja Viksbergiä.

Voit miettiä yhteisöä niin asuinalueen tai kyläyhdistyksen näkökulmasta.

Onko yhteisö tehnyt toimenpiteitä toimintansa kehittämiseksi? Millaisia?

Pitkä vastausteksti

Minkälaisia toimenpiteitä näkisit hyödyllisiksi yhteisön toiminnan kehittämiseksi jatkossa?

Pitkä vastausteksti

Mitä vahvuuksia yhteisössänne on, jotka voisivat edesauttaa kehitystoimenpiteissä?

Pitkä vastausteksti

Mitä vaikeuksia näet yhteisön toiminnan kehittämisessä alueellanne?

Pitkä vastausteksti

Mitä digitaalisia viestintäkanavia yhteisö käyttää? (Facebook, Instagram, sähköpostit, oma sovellus, nettisivut yms)

Pitkä vastausteksti

Koetko että digitaalisia alustoja (esim. sovelluksia) voisi tai kannattaisi käyttää enemmän yhteisön henkilöiden osallistamisessa?

Kyllä

Ei

Jos vastasit "kyllä" niin minkälaisia?

Pitkä vastausteksti

Keiden kanssa yhteisö tekee yhteistyötä?

- Muut kylä- ja asukasyhdistykset
- Yritykset
- Muut toimijat

Kerro lisää yhteistyöstä

Pitkä vastausteksti

Liite 2. Aineistonhallintasuunnitelma

Opinnäytetyön aineistoa kerättiin Google Forms pohjaisella puolistrukturoidulla kyselyllä sekä havainnoinneilla. Tietoa hankittiin myös internetin avoimista aineistoista, joihin viitataan aina tekstin yhteydessä sekä lähdeviiteluettelossa. Työ ei sisällä arkaluontoista tai luottamuksellista tietoa.

Kysely lähetettiin sähköpostin kautta Viksbergin asukasyhdistykselle sekä Portaan kyläyhdistykselle. Sähköpostissa kerrottiin kyselyn tarkoitus ja tavoite sekä annettiin hiukan tietoa aiheesta kyselyyn vastaamisen helpottamiseksi. Aikaa kyselyyn vastaamiseen annettiin noin kaksi viikkoa. Kyselyyn vastattiin täysin anonymisti, joten henkilötietoja ei työssä näy. Molemmilta yhdistyksiltä kysyttiin erillisellä sähköpostilla lupa yhdistyksen nimen käyttämiseen työssä.

Vastaukset tallennettiin kyselyn toteuttajan henkilökohtaiselle Microsoft365 tilille, josta ne eivät ole muiden nähtävissä. Kyselyaineistot tullaan poistamaan vuosi opinnäytetyön hyväksymisestä.